

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

ראה

(חלק כט שיחה ב)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וחמש לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת ראה, כג' כט מנ"א, ה'תשפ"ה (ב)

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2025
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY®

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

Kehot Publication Society® and the Kehot logo are registered trademarks
of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

ראה ב

ווערן געזאָגט אין דעם לשון – ווייטער אין אונזער סדרה⁷: לא תוכל לזכות את הפסח גו'; אין פ' שופטים⁸ – „לא תוכל לתת עליך איש נכרי גו'"; אין פ' תצא: לא יוכל לבכר גו', לא תוכל להתעלם גו', לא יוכל לשלח גו', לא יוכל בעלה הראשון גו']

– איז תמוה בנדו"ד¹⁰: מיט וואָס איז אונזער פסוק אַנדערש פון די אַלע ערטער, וואָס דוקא דאָ דאַרף רש"י ברענגען דעם מאמר פון ר' יהושע בן קרחה „יכול אתה אבל אינך רשאי" (כאילו אַז דער פירוש „אינך רשאי") איז אַ חידוש¹¹?

און נאָך מער¹⁰: די ראי' אַז דער לשון „לא תוכל" קען געטייטשט ווערן „אינך רשאי", ברענגט רש"י ניט פון די אַלע ערטער אין חומש¹² נאָר מוז אַנקומען צו אַ פסוק פון נביא¹³!

(7) טז, ה.

(8) יז, טו.

(9) כא, טז, כב, ג. שם, יט (ושם, כט), כד, ד.

(10) כן הקשה (על הספרי) גם בתו"ת כאן, ונשאר בצ"ע.

(11) ודוחק גדול לתרץ, דמאחר שזהו הלאה הראשון בלשון „לא תוכל" הוצרך רש"י לפרש שזהו לשון של אזהרה – כי בדברי ריב"ק לא נאמר שזהו לא, כ"א רק שהתיבות „לא תוכל" פירושו „אינך רשאי" – ובשביל זה, אין צריכים למאמרו של ריב"ק, מאחר שמצינו כ"פ (וגם לפני פרשתנו) ד, „לא תוכל" פירושו „אינך רשאי".

(12) בשני כתי"י רש"י שתח"י מובא בפרש"י (לפני הדוגמא „ואת היבוי גו'"), „כיוצא בו לא תוכל לזכות את הפסח יכול אתה ואינך רשאי" – אבל בדפוס א' וב', רוב כתי"י רש"י (שתח"י) ודפוסים הנפוצים – לא הובאה דוגמא זו. וראה לקמן הערה 55.

(13) נוסף ע"ז שכן הוא גם בת"א כאן „לית לך

א. „לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך ותירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך וכל נדריך וגו' ותרומת ידך".

שטעלט זיך רש"י אויף די ווערטער „לא תוכל" און (נאָכן מפרש זיין „בא הכתוב ליתן לא תעשה על הדבר", כדלקמן סעיף ה – איז ער נאָך אַמאָל מעתיק די ווערטער „לא תוכל" און) איז מפרש „רבי יהושע בן קרחה אומר² יכול אתה אבל אינך רשאי" [און דערנאָך ברענגט ער אַ דוגמא דערצו – „כיוצא בו ואת³ היבוי . . לא יכלו . . להורישם יכולים היו אלא שאינן רשאים כו'"], כדלקמן סעיף ב].

דאַרף מען פאַרשטיין:

דעם ענין – אַז „לא תוכל" קען מיינען „אינך רשאי" – געפינט מען שוין פריער אין חומש: אין ספר שמות⁴ שטייט „לא יוכל העם לעלות גו' (אויף הר סיני) כי אתה העדתה בנו לאמר הגבל את ההר גו'", און ווי רש"י איז אויף דעם מפרש „איני צריך להעיד בהם שהרי מותרין ועומדין . . ולא יוכלו לעלות שאין להם רשות"; ע"ז איז רש"י מפרש דעם פסוק⁵ „לא תוכל לראות את פני" – „איני נותן לך רשות"⁶

[נוסף לזה וואָס מ'געפינט עס אויך כמה פעמים אין ווייטערדיקע פסוקים, וביניהם אויך כו"כ לא תעשה⁷ וועלכע

(1) פרשתנו יב, יז.

(2) ספרי כאן עה"פ.

(3) יהושע טו, סג.

(4) יתרו יט, כג.

(5) תשא לג, כ.

(6) וראה גם מקץ מג, לב: לא יוכלון המצרים לאכול גו' כי תועבה היא גו'.

המאמר גיט צו אַ תוספת הבנה אין זיין פירוש.

ב. ווייטער אין דער דוגמא, איז רש"י זאגנדיק: לבאר: כיוצא בו ואת³ היבוס יושבי ירושלים לא יכלו בני יהודה להוֹרִישֵׁם יכולים היו אלא שאינן רשאים לפי שכרת להם אברהם ברית כשלקח מהם מערת המכפלה ולא יבוסים היו אלא חתיים היו אלא על שם העיר ששמה יבוס כך מפורש בפרקי דר"א¹⁸ והוא שנאמר¹⁹ כי אם הסירך העורים והפסחים צלמים שכתבו עליהם את השבועה.

דער מקור פון דער דוגמא איז מאמרו של ריב"ק (אין ספרי²⁰), אָבער דאָרט שטייט בקיצור²¹ „כיוצא בו אתה אומר ואת היבוס יושבי ירושלים לא יכלו להורישם יכולים היו אבל אינם רשאים”.

עס איז מובן דער טעם פאָרוואָס רש"י באַגנוגט זיך נישט מיט דעם קיצור – ווייל רש"י מוז דאָך מבאר זיין דעם בן חמש למקרא פאָרוואָס „אינם רשאים” צו אייננעמען ירושלים, און דערפאַר איז ער מוסיף לבאר אַז אברהם האָט כורת ברית געווען אַז מ'וועט נישט אייננעמען עיר היבוסית²².

(18) פרק ל"ו. – גם סיום פרש"י (והוא שנאמר כו') מקורו בפדר"א שם, אלא שבדפוס עם פי' הרד"ל נשמט הפסוק „כי אם הסירך גו'”!
(19) ש"ב ה, ו.
(20) פרשתנו ע"ה (ובפרש"י יהושע שם: שנינו בספרי ריב"ק כו').

(21) בחזקוני כאן ד"ה שפרש"י בספר שמואל (שם) ואת היבוס מורעו של אבימלך היו היינו דלא כרבי יהושע. ומשמע שמפרש שלשונו של רש"י „לפי שכרת .. המכפלה” הוא מדברי ר' יהושע. אבל נוסף שצ"ע מנ"ל הא – הרי מפורש בפרש"י יהושע שם: ריב"ק אומר כו' שלא היו רשאים מחמת השבועה .. לאבימלך.
(22) וכן הוזקק להוסיף, ולא יבוסים היו כו', שהרי אברהם לקח מערת המכפלה מעפרון החתי (ח"ש כג, ח ואילך).

די תמי' איז נאָך גרעסער: כמעט דעם זעלבן ענין ווי אין אונזער פרש"י, איז רש"י מפרש אויף די ווערטער „לא אוכל עוד לצאת ולבוא” – אין פ' וילך¹⁴: יכול שתשש כחו כו' מהו לא אוכל איני רשאי שנטלה ממני הרשות וניתנה ליהושע – האָט רש"י דאָ געקענט ברענגען אַ דוגמא פון דעם פסוק אין חומש (וואו רש"י אַליין איז מדייק ומוכיח דעם תוכן אַז „יכול אתה אבל אינך רשאי”) – און נישט אַ דוגמא דוקא פון נביא!

אויך דאָרף מען פאָרשטיין:

א) דרכו של רש"י איז צו זאָגן גלייך דעם פירוש פון וואָרט (אָדער פסוק) בלי צו זאָגן די שאלה (או קושיא) שבתיבה – האָט ער אויך בנדו"ד געדאָרפט זאָגן (בקיצור) „לא תוכל, אינך רשאי”.

אע"פ אַז דאָס איז דער לשון פון ריב"ק – איז אָבער נישט ענינו פון פרש"י על התורה צו מעתיק זיין מאמרי חז"ל בדיוק לשונם, כמדובר כמה פעמים¹⁵.

ב) דעם דיוק הידוע – פאָרוואָס ברענגט רש"י דעם מאמר בשם אומרו (רבי יהושע בן קרחה¹⁶), נישט ווי ברובא דרובא פון פירושי רש"י, וואו ער דער-מאָנט נישט דעם שם בעל המאמר?

וכמדובר כמה פעמים¹⁷, אַז רש"י טוט דאָס נאָר אין אַ פּאַל ווען דער שם בעל

רשו" (וראה „מצות .. כפי דעת הרמב"ן” (בהשגותיו בסוף סהמ"צ להרמב"ם) ל"ת יב: ואונקלוס תרגם בכולם לית לך רשו').

(14) לא, ב.
(15) ראה ס' כללי רש"י (כפר חב"ד תש"מ) פ"ח ס"ב (בהוצאת תנש"א פ"ט ס"ה). וש"נ.
(16) ולהעיר שבפרש"י ש"ב (ה, ו) לפנינו: ר' יהושע בן לוי.
(17) ראה ס' כללי רש"י שם ס"ו ואילך (בהוצאת תנש"א – פ"ח סט"ז ואילך). וש"נ.

מען דארף אָבער פאַרשטיין:

(ה) „כך מפורש בפרקי דר"א" – למאי נפק"מ (ע"ד הנ"ל שאלה ב) דער מראה מקום וואו דער ענין שטייט אין חז"ל? אפילו אויב רש"י מוז מדגיש זיין אַז דער ענין איז גענומען געוואָרן פון חז"ל (וואָרום אין מקרא גופא ווערט ניט דערמאָנט אַזאַ שבועה) – האָט רש"י געקענט זאָגן (כדרכו בכמה מקומות) „ורבותינו אמרו" (וכיו"ב). רש"י איז ניט רגיל צו אָנגעבן דעם מקור פון זיין פירוש בדיק (ווי מען זעט אין דעם פרש"י עצמו: רש"י זאָגט ניט אַז מאמרו של ריב"ק איז גענומען געוואָרן פון ספרי²⁷).

ג. ויש לומר הביאור בכל זה:

ע"ד הפשט איז מסתבר צו זאָגן, אַז דאָרט וואו די תורה זאָגט אָן אויף אַן איסור בלשון „לא תוכל" – אע"פ אַז דעמאָלט איז דער טייטש פון „לא תוכל" – „אינך רשאי", איז דאָס אָבער נאָר דאָן ווען מען איז ניט שולל דעם פירוש הפשוט פון „לא תוכל", אַז מ'האָט ניט די יכולת דאָס צו טאָן.

דאָס הייסט: ס'איז ניט דער פשט אַז דורך דעם וואָס די תורה אסרט אים צו טאָן די זאך, ווערט ביי אים אַוועקגענוּר מען די מעגלעכקייט דאָס צו טאָן²⁸ – ווייל אי משום הא, איז עס ניט אַנדערש פון אַלע איסורי התורה; און דערפון וואָס נאָר אין געציילטע ערטער אסרט תורה מיטן לשון „לא תוכל" (וכיו"ב) איז מובן, אַז די אי-אפשריות צו טאָן דעם איסור איז (ניט מצד דעם ציווי, נאָר) מצד אַן אַנדער סיבה.

ג) פאַרוואָס לערנט רש"י אַז די שבועה איז געווען „כשלקח (אברהם) מהם מערת המכפלה" – וואָס דאָס ווערט כלל ניט דערמאָנט אין חומש (נאָר בלויז אין תורה שבע"פ – אין פרקי דר"א) – בשעת מען געפינט בפירוש אין חומש²³ אַ כריתת ברית צווישן אב-רהם'ען מיט אבימלך; האָט רש"י (דוקא מצד פשוטו של מקרא) געדאָרפט לער-נען אַז דאָס איז געווען די שבועה אויף ניט אייננעמען עיר היבוסי (ווייל די יבוסים האָבן געשטאָמט פון אבימלך²⁴)?

די תמי' איז נאָך גרעסער: רש"י אין נביאים²⁵ זאָגט טאָקע אַז „לא היו רשאים מחמת השבועה שנשבע אברהם לא-בימלך"²⁶!

ד) למאי נפק"מ בפשוטו של מקרא די הוספה פון רש"י (אויפן לשון הספרי) בסיום פירוש, „והוא שנאמר כי אם הסירך... צלמים שכתבו עליהם את השבועה"? ס'איז דאָך ניט ענינו של רש"י צו מפרש זיין בפירושו אויף חומש, פסוקים אין נביא.

23) וירא כא, כג ואילך. וראה רש"י דברים ב, כג.

24) פרש"י ש"ב שם. שופטים א, כא. ובפרש"י יהושע שם „ובני אותו מחוז מפלשתים היו".

25) ביהושע שם. ועד"ז בשופטים וש"ב שם.

26) אלא ש"ל כי השבועה לאבימלך היתה רק „לניני ולנכדי" (וכפרש"י וירא שם „ע"כ רחמי האב כו") – ומוכרחים לומר שבימי יהושע, עדיין הי' נכדו קיים" (כפרש"י שופטים שם. וראה מכילתא ר"פ בשלח. ב"ר פנ"ד, ב. חולין ס, ב ובפרש"י שם) – ולכאורה קשה לומר (בפשש"מ*) שקרה נס כזה שהאריך ימים כ"כ (וראה רש"י לך טו, טז).

27) אף שכותבו בפירושו ליהושע (ראה שוה"ג להערה הקודמת).

28) ראה באר יצחק על פרש"י כאן.

* ומ"מ הביא רש"י בפירושו לנ"ך – שאינו ע"ד הפשט כ"כ כמו פירושו עה"ת (ראה ס' כללי רש"י הנ"ל פ"ב ס"ג (בהוצאת תנש"א – פ"ג ס"ט). וש"נ).

פון משה'ן די אפשריות אויף „לצאת ולבוא“.

און דאָס קען זיין אויף כמה אופנים, ולדוגמא²⁹:

(ג) בשעת מ'איז שוין פריער אָנגע- זאָגט געוואָרן ניט צו טאָן אַ זאָך – פאַסט דערנאָך דער לשון „לא תוכל“, אַז מ'קען די זאָך ניט טאָן. וכמו: „לא יוכל העם לעלות אל הר סיני כי אתה העדותה בנו לאמר הגבל גו“³⁸ (כלשון רש"י, אַז אידן זיינען שוין אויף דעם „מותרין ועומדין“); „לא תוכל לזכות את הפסח באחד שעריך גו“³⁹ – וואָס (נוסף לזה, אַז הקרבת הפסח איז ניט תלוי נאָר ברצונו, נאָר אויך אין דעם כהן המקריב (כסוג השני הנ"ל), איז) דער איסור צו מקריב זיין אַ קרבן בחוץ איז שוין גע- שטאַנען פריער⁴⁰ – „שמה תביאו גו' עולותיכם וזבחיכם גו' השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום גו“; „לא תוכל להתעלם“⁴¹ – וואָס עס שטייט שוין בתחלת הענין⁴² „לא תראה גו' והתעלמת גו“, און נאָך דעם איז די תורה מסיים „לא תוכל להתעלם“.

ד. עפ"ז וועט מען פאַרשטיין דעם חידוש פון אונזער פסוק – „לא תוכל לאכול בשעריך גו“:

בנדו"ד איז נאָך ניט געשטאַנען אַז „בשעריך“ טאָר מען ניט עסן „מעשר גו' ובכורות בקרך גו' וכל נדריך גו' ותרומת ידך“ (עס איז נאָר געשטאַנען דער לאו „פן תעלה עולותיך בכל מקום גו“). קומט אויס, אַז דער איסור אכילה ווערט מלכתחילה אָנגעזאָגט מיטן לשון „לא תוכל“ – און דערפאַר שטעלט זיך רש"י דאָ אָפּ און איז מחדש „יכול אתה

(א) עס איז אַזאַ ענין וואָס נאָך דעם ווי תורה אסר'ט די זאָך – קען ער די זאָך ניט אַויפּטאַן. וכמו: „לא יוכל לבכר את בן האהובה גו“³⁰ – אפילו ווען דער אב וויל מבכר זיין דער „בן הא- הובה“, ווערט ער ניט קיין בכור³¹; „לא יוכל לשלחה גו“³² – אפילו אויב ער שיקט איר אַוועק דאָרף ער איר צוריק- נעמען³³.

(ב) אַ זאָך וואָס איז ניט תלוי ברצונו – וכמו: „לא תוכל לראות את פני כי לא יראני האדם וח"י“³⁴; „לא תוכל לתת עליך איש נכרי גו“³⁵ – ווייל, ווי די תורה איז דערנאָך ממשיך³⁶, „והי' כשבתו על כסא ממלכתו וכתב לו את משנה התורה גו' והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו גו' לשמור את כל דברי התורה הזאת גו“ – וואָס דאָס אַלץ איז אוממעגלעך ביי אַן „איש נכרי אשר לא אחיך הוא“, ועד"ז דאָס וואָס שטייט ביי משה³⁷ „לא אוכל עוד לצאת ולבוא“ – וויבאַלד אַז „ניטלה ממני הרשות וניתנה ליהושע“³⁷, איז דאָך ניט בידיו של משה „לצאת ולבוא“, מ'האָט שוין איבערגעגעבן די „רשות“ צו יהושע'ן, איז דאָך צוגענומען

29) בהבא לקמן ראה גם הכתב והקבלה פרשתנו עה"פ. – וראה לקמן הערה 52 עוד אופן שנאמר „לא תוכל“.

30) תצא כא, טו.

31) ראה ספרי תצא שם „אינו מבכר“. וראה השגות הרמב"ן שבהערה 13 (ושם, ד"כ כל המקומות שבא בהן בתורה לא יוכל לעשות“).

32) שם כב, יט (ועד"ז שם, כט).

33) ראה גיטין צ, א (וש"נ) „עמוד והחזיר“.

34) שופטים יז, טו.

35) שם, יח"ט.

36) וילך לא, ב.

37) פרש"י שם.

38) יתרו יט, כג.

39) פרשתנו טז, ה.

40) פרשתנו יב, יא. שם, יג.

41) תצא כב, ג.

42) תצא שם, א.

„לא תוכל“ שטייט בשייכות צו אן איסור וואָס איז שוין אָנגעזאָגט געוואָרן פריער.

(ג) וויבאלד „לא תוכל“ איז ס״ס מתאים באַ יעדן לאו – איז פארוואָס נוצט תורה דעם לשון „לא תוכל“ דוקא ביי דעם לאו⁴⁴?

ה. וועט מען דאָס פאַרשטיין בהקדים הביאור אין דעם ערשטן דיבור פון רש״י בפסוק זה: לא תוכל, בא הכתוב ליתן לא תעשה על הדבר.

דעם לשון „ליתן ל״ת כו״, זאָגט רש״י אין נאָך דריי ערטער בפרשתנו בסמיכות צו אונזער פסוק: (א) השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה – ליתן לא תעשה על הדבר⁴⁵. (ב) השמר לך פן תעזוב את הלוי גו' – ליתן לא תעשה על הדבר⁴⁶. (ג) את כל הדבר אשר אנכי מצוה גו' תשמרו לעשות – ליתן לא תעשה על עשה האמורים בפרשה⁴⁷.

אַבער דוקא אין אונזער פסוק איז רש״י מאריך בלשונו – „בא הכתוב ליתן לא תעשה על הדבר“⁴⁸.

ויש לומר הביאור בזה – בפשטות: אין די אַנדערע דריי ערטער, איז דער פסוק ניט אויסן בלויז צו מוסיף זיין אַ לא תעשה – עס זיינען פאַראַן נאָך חידושים אין די פסוקים: (א) השמר גו' פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה – אשר יעלה בלבד, אבל אתה מקריב ע״פ נביא כו' (פרש״י). (ב) השמר

אבל אינך רשאי – אַז אויך אין אַזאַ פאַל פאַסט דער לשון „לא תוכל“ (ווי-באַלד אַז דער איסור התורה גופא איז שולל די מעגלעכקייט צו טאָן די זאַך).

דאָס איז אָבער ניט אַ ביאור מספיק – ווייל:

(א) לפ״ז, איז דאָך אין הראי' דומה לנידון – אין דער דוגמא פון „ואת היבוס׳ . . לא יכלו גו' להורישם, יכולים היו אלא שאינן רשאים“, איז דער איסור ניט אָנגעזאָגט געוואָרן מיטן לשון „לא יכלו“ פון דעם פסוק, נאָר ער קומט מצד דער פריערדיקער שבועה!

(ב) אע״פּ אַז אַ לאו מפורש אויף עסן מעשר וכו' בחוץ געפינט מען ניט פריער אין דער תורה, ווייס מען שוין אָבער דעם איסור פון אַ פריערדיקן ציווי בלשון עשה⁴⁹, „והבאתם שמה . . ואכלתם שם גו' – אזוי אַז דער „לא תוכל“ דאָ איז ניט אַנדערש לכאורה פון די אַנדערע רע ערטער אין תורה וואו דער

(43) פרשתנו יב, יז.

ואף שפסוק זה מדבר בשילה (רש״י שם, יא. וראה רש״י שם, ה), והעשה בנוגע לירושלים נאמר רק לקמן (פסוק יח) „כ״א לפני ה״א תאכלנו גו״ – (הרי: א) בפרש״י (שם, ו) דמש״נ שם „מעשרותיכם“ כולל „לאכול לפני מן החומה“ (שבפשוט קאי על ירושלים). (ב) ועוד ועיקר: מפשטות לשון רש״י כאן „ליתן לית על הדבר“ מוכח, ש„הדבר“ כבר נאסר לפני⁵⁰ (וכמ״ש ברא״ם וגו״א כאן). ובפשטות י״ל שמוכן הוא במכש״כ מהציווי „ואכלתם שם“ בנוגע לשילה.

(*) ולהעיר שע״ד ההלכה לא נמנה כלל מ״ע לאכול מעשר שני בירושלים (רק לאו שלא לאכול חוץ מן החומה), ובמניח (מצוה תמב) „שיהי׳ מ״ע מוטל שיאכל בירושלים . . לא שמענו מכל הראשונים“ (אבל ראה ריטב״א מכות יט, ב). ואכ״מ. (***) ולהעיר, שלשון רש״י ברמב״ן שם „לפנים מן המחיצה“.

(44) ראה ע״ד ההלכה ספרי דבי רב לספרי פרשתנו כאן.

(45) יב, יג.

(46) שם, יט.

(47) יג, א.

(48) ראה גם רא״ם ומשכיל לדוד כאן.

לך פן תעזוב את הלוי כל ימך על אדמתך – אבל בגולה אינך מוזהר עליו יותר מעניי ישראל (פרש"י). (ג) את כל הדבר גר' תשמרו לעשות לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו.

משא"כ אין אונזער פסוק „לא תוכל לאכול בשעריך גו"י" איז „בא הכתוב ליתן לא תעשה על הדבר" – דער פסוק קומט מער נישט ווי צו מוסיף זיין א לא תעשה⁴⁹.

אָבער הא גופא דאָרף האָבן אַ ביאור: למאי נפק"מ די הדגשה, אַז די גאַנצע כוונה פון פסוק איז „ליתן לא תעשה"?

איז דעריבער מסתבר לומר, אַז דאָ מוז מען האָבן דעם לא תעשה. (ניט ווי אין אַנדערע ערטער, נאָר אויף צו מוסיף זיין אין חומר הדבר, אין עונש וכו' –) בנדוד"ד איז דאָ אַ ספעציעלע הדגשה אין דעם בפירוש'ן לאו, און דערפאַר איז דאָ אויף דעם אַ כתוב מיוחד.

ו. ויש לומר דעם ביאור אין דעם:

דאָ רעדט זיך וועגן מעשר וקדשים כו' וואָס אכילתם איז אַ מצוה. דעריבער וואָלט מען געקענט מיינען (אין לימוד ע"ד הפשט), אַז דאָס וואָס עס איז דאָ אַ ציווי זיי צו (ברענגען און) עסן אין ירושלים, איז דאָס אַ מצוה נוספת אויף מצות אכילת מעשר וקדשים כו' בכלל. דאָס הייסט, מ'וואָלט געזאָגט אַז דאָס

זיינען צוויי מצות, וועלכע זיינען נישט תלוי איינע אין דער צווייטער: (א) אכילת מעשר וקדשים כו'. (ב) אכילתם בירושלים, „במקום אשר יבחר ה'";⁵⁰

ולכן, ווען איינער איז אַן אנוס און קען נישט עסן זיין מעשר אָדער קדשים כו' אין ירושלים, וואָלט געווען אַ קס"ד לומר⁵¹, אַז ער (קען, ואדרבה –) מוז עסן זיי במקומו „בשעריך", צו מקיים זיין עכ"פ די מצוה פון אכילת מעשר וקדשים כו'.

– אויף דעם „בא הכתוב ליתן לא תעשה על הדבר" – אַז אכילה בירושלים איז נישט אַ מצוה נוספת, נאָר ס'איז אַ תנאי לעכובא, מען טאָר זיי נישט עסן במקום אחר.

און דאָס איז דער המשך אין פרש"י: נאָך דעם ווי ער איז מפרש אַז די כוונה (כללית) פון דעם פסוק איז „(בא הכתוב) ליתן לא תעשה על הדבר", איז ער מפרש די ווערטער „לא תוכל" – „יכול אתה אבל אינך רשאי", ווייל לאחרי ווי מען ווייס אַז „בא הכתוב ליתן לא תעשה על הדבר", ווערט שוין פאַרשטאַנדיק פאַרוואָס די תורה זאָגט אַן דעם איסור בלשון „לא תוכל".

והביאור בזה:

מיט „יכול אתה" מיינט רש"י (ניט נאָר די גשמית/דיקע יכולת צו עסן חוץ לירושלים – דמאי קמ"ל?! – נאָר) די מצוה-יכולת⁵² צו עסן „בשעריך" מצד

(49) בפרש"י תבא (כו, יד) שמהכתוב „לא תוכל לאכול בשעריך" למדין אזהרה לאכילת טומאה. אבל נוסף על מ"ש הרא"ם כאן ד, „ניקור הלאו הזה ופירושו אינו אלא אזהרה לאכול חוץ מן החומה" – הרי מזה שרש"י מביאו רק לקמן בפ' תבא ולא בפרשתנו על אתר, מוכח, שפשט"מ דהכתובים ופרשתנו מכריח רק ד, בא הכתוב ליתן ל"ת כו", ולא שיש כאן דין חדש (וראה ס' כללי רש"י פ"ד ס"ב-ג (בוצצת תנשא – ס"ט-כ). (וש"ג). (ועוד).

(50) כבכתוב שלאח"כ כאן – יב, יח (וראה גם שם, יא).

(51) ראה גם גו"א כאן.

(52) ראה צפע"נ עה"ת כאן (ועוד), ד, כ"מ דנאמר לא תוכל ר"ל דאף גרם לזה אסור. . עדיין ליכא לאו" (וראה שם האופנים שאינו חייב גבי מעשר). ולהעיר ממלבי"ם כאן שהלשון „לא תוכל" בא „לרוב במקום שבענין אחר יכול לעשות

איז מגלה אַז „בשעריך“ איז ניטאָ די מצוה⁵⁵ פון אכילת מעשר וכו'.

ז. לכאורה איז אָבער אינגאנצן ניט פאַרשטאַנדיק – ווי קען מען זאָגן, אַז מצד דער שבועה צו די בני חת זאָל ניט חל זיין ציווי השם צו אייננעמען גאַנץ ארץ ישראל – אדרבה, דער ציווי השם (לאחרי מ"ת) דאַרף דאָך מבטל זיין⁵⁶ די התחייבות שמצד השבועה לפני זה!

איז דער ביאור אין דעם:

אע"פ אַז מצד הדין האָט די שבועה ניט געהאַט קיין תוקף (מצד דעם ציווי השם צו כובש זיין א"י)⁵⁷ – פונדעסט-וועגן, וויבאַלד אַז לפי דעת היבוסיים האָט די שבועה יע געהאַט אַ תוקף, איז אויב אידן וואָלטן זיך ניט גערעכנט מיט דער שבועה, וואָלט אַרױסגעקומען אַ חילול השם. און דעריבער „לא יכלו .. להורישם .. שאינן רשאים“ – ווייל מצד דעם ענין פון חילול השם האָבן זיך

(סברא הנ"ל פון דער) מצוה פון אכילת מעשר וקדשים כו' (כנ"ל): און אין דעם איז דער פסוק מחדש – „לא תוכל .. אינך רשאי“, די אזהרה איז שולל די מצוה-יכולת. ד.ה. מיט דעם לאו איז דער פסוק מחדש, אַז חוץ לירושלים איז ניטאָ די מצוה פון אכילת מעשר וקדשים כו'.

ועפ"ז וועט מען אויך פאַרשטיין פאַר-וואָס רש"י ברענגט די דוגמא דוקא פון נביאים („ואת היבوسی גוי") – ווייל דוקא דאָרטן איז עס בהתאם צום חידוש אין אונזער פסוק:

צו כובש זיין „יבوسی יושבי ירושלים“ איז לכאורה דאָ אַ ציווי⁵⁸ – „והורשתם את כל יושבי הארץ גוי וישבתם בה גוי והתנחלתם את הארץ גוי" – ובמילא איז דער „יכולים היו" ניט נאָר מצד דער גשמיות/דיקער גבורה פון אידן⁵⁹, נאָר מצד ציווי השם – און דאָס באַוואַרנט די תורה, אַז מצד דער שבועה איז „לא יכלו להורישם“, „שאינן רשאים“. ד.ה. אַז דער „לא יכלו – אינן רשאים“, איז מצד דער שבועה, דער ציווי פון כיבוש הארץ איז מלכתחילה ניט חל בנוגע צו יבוסים [ע"ד נדו"ד, וואָס „לא תוכל לאכול בשעריך“

(55) ואולי יש לבאר הגירסא בפרש"י (ראה לעיל הערה 12) שהובאה דוגמא מ„לא תוכל לזבוח את הפסח“ – ע"פ משנ"ת במק"א (לקו"ש חכ"ח ע' 72 ואילך) שפסח מצרים לא הי' לו דין קרבן, כ"א רק „זבח" שכאור"א שחט בביתו דוקא כו': ולכן היתה קס"ד שיכולים להביא פסח בטומאה (בהעלותך ט, ו ואילך) – כי חשבו דזה שפסח דורות מקריבים ע"ג המזבח הוא רק ענין נוסף בהפסח (ע"ש באורך ובהערה 46 שם). ועד"ז בנדו"ד, שהוצרך הכתוב להזהיר „לא תוכל לזבוח את הפסח באחד שעריך גוי" – לשלול ה„מצוה-יכולת" לזבוח את הפסח באחד שעריך (כמו פסח מצרים*), ומשמיענו בזה, שבאחד שעריך" מלכתחילה אין מצוה לזבוח הפסח.

(56) וראה רד"ל לפדר"א שם אות צו. (57) והלאו דלא תחי' ביטל השבועה תיכף בכניסתם עוד קודם שבע שכבשו.

(*) להעיר גם מחזקוני עה"פ (סו, ה), „לא תוכל לזבוח את הפסח“.

כן .. נגד מ"ש שבעת היתר הבמות יוכלו לאכול שלמים בכ"מ עתה .. לא תוכל כו"*) – וראה פרש"י תבא (שם) „לא תוכל .. בפסולי המוקדשים בשעריך תאכלנו .. אבל זה לא תוכל לאכול דרך אכילת שעריך האמור במקום אחר“.

(53) מסעי לג, נב ואילך (ועוד).
(54) ראה פדר"א שם: והלא היו ישראל כחול הים.

(*) ומה שלא פירש רש"י כן – י"ל, משום שהייתר הבמות שייך (בעיקרו) להקרבת השלמים ולא לאכילתם. וא"כ הול"ל „לא תוכל" גבי איסור ההמלאה „בכל מקום" (לעיל פסוק יג), ועוד י"ל. ואכ"מ.

אידן געפירט כאילו ווי די שבועה האָט אַ תוקף.

[ע"ד ווי מען געפינט ביי די גבעונים, וואָס „ויכרות להם ברית לחיותם וישבעו גו' 58", און דערפֿאַר „לא נוכל לנגוע בהם" 59] — אַז אַע"פֿ אַז „לא חיילה שבועה עילויהו כ"ל" 60 (ווייל די גבעוֹנִים נים האָבן אויסגענאַרט אידן), פונדעסט־וועגן „לא קטלינהו משום קדושת השם" 60].

ועפ"ז יש לבאר פֿאַרוואָס רש"י איז מפרש אַז די שבועה איז (ניט די שבועת אברהם לאבימלך, נאָר) די כריתת ברית „כשלקח מהם מערת המכפלה" — ווייל דאָס איז נאָכמער מגדיל דעם חילול השם שבדבר (ווען אידן וואָלטן זיך ניט געפירט ע"פ די שבועה):

לויט דער כריתת ברית מיט די בני חת, איז דער העדר הכיבוש פון ירושלים ווי אַ תנאי אין קנין פון מערת המכפלה. קומט אויס, אַז ווען עס וואָלט ניט אָפּגעהיט געוואָרן די שבועה, וואָלט (לדעת היבוסים) בטל געוואָרן למפרע קנינו של אברהם במערת המכפלה⁶¹,

(58) יהושע ט, טו.

(59) שם, יט.

(60) גיטין מו, א. רמב"ם הל' מלכים פ"ו ה"ה.

(61) ראה גם פ' תולדות אדם לספרי כאן.

ואף שאמר אברהם, „אטלנה מן הדין" (רש"י ח"ש כג, ד), וכמו שהקשה בתולדות אדם שם (ושם, שהקני' היתה רק „לרווחא דמילתא". וראה גם לקו"ש ח"ש ע' 62 ואילך) — הרי ע"ד הפשט, ע"י הבטחת הקב"ה לאברהם עדיין לא נקנית לו הארץ בפועל (כמשנ"ת בלקו"ש חט"ו ע' 146-7 (וראה שם ע' 204 ובהערות שם). וראה שם ע' 150 ואילך ביאור בלשון רש"י „אטלנה מן הדין" (*).

ובמילא, אַז די אבות ואמהות זיינען געווען קבורים בקבר לא להם⁶²!

און צו פֿאַרשפּאַרן דעם חילול השם (אַז די יבוסים וועלן זאָגן אַז אידן אַרט ניט אַז די אבות ואמהות זיינען קבורים בקבר לא להם) איז „לא יכלו . . להוֹ-רישם".

ח. רש"י קען זיך אָבער ניט מסתפק זיין מיט דעם אַליין — ווייל דער „בן חמש למקרא" וועט דאָך פרעגן: וויי־באַלד אַז מצד חילול השם האָבן אידן ניט געטאָרט אייננעמען עיר היבוסִי — איז ווי האָט מען דאָס סוף־סוף פון זיי צוגענומען⁶³?

דערפֿאַר מוז רש"י מסיים זיין „והוא שנאמר כי אם הסירך העורים והפסחים צלמים שכתבו עליהם את השבועה": דוד המלך האָט צוגענומען די צלמים אויף וועלכע עס איז געשריבן געוואָרן די שבועה, אַזוי אַרום איז בטל געוואָרן דער זכרון פון דער שבועה (וכמובן בפשטות, אַז נאָך דעם ווי ס'איז שוין אַדורך בערך 800 יאָר פון דער כריתת ברית מיט די בני חת, האָט מען גרינג געקענט בטל מאַכן דעם זכרון פון דער

(62) ואולי י"ל דשייך גם לבעלות בני" על א"י — כי הנחלה הראשונה של עם ישראל בא"י היתה צ"ל באופן „שאין אה"ע יכולין . . לומר גזולים הן בידכם", שזה נעשה ע"י קניית אברהם דוקא (ב"ר פע"ט, ז). וראה לקו"ש חכ"ה ע' 91.
(63) משא"כ להפירוש שנאמר מצד השבועה לאבימלך — הרי „בימי דוד כבר עברו הדורות שהוזכרו בהשבועה" (רש"י ש"ב ה, ח. וראה רד"ק שם, ו (וכן ביהושע טו, סג). חזקוני פרשתנו כאן. ועוד. — וברש"י סוטה י, רע"א: לפי שהם עברו על השבועה תחלה). — וראה לעיל הערה 26.

דמעת המכפלה הרי טוב; ובאם לאו, הרי בזה איגלאי מילתא שענתה כבר בא הזמן לקיום ההבטחה „לזרעך אתן את הארץ הזאת", ויקח ממנו גם הבעלות הכללית. ואכ"מ. וראה לקו"ש ח"ל ע' 83 ואילך.

(*) ע"פ המבואר לקמן הערה 66 שקנין מערת המכפלה ה' רק על הבעלות הפרטית (ולא הבעלות הכללית, דמלכות בני חת) — יש לומר, שכונת אברהם היתה: באם ימכרו לו הבעלות הפרטית

עולם .. שש מאות שקלים כו"; און וויבאלד דוד האָט קונה געווען עיר היבוסים בכסף מלא⁶⁷, האָט דאָס אינגאַנצן מבטל געווען וועלכע עס איז טענה פון דעם יבוסים אויף עיר ירושלים⁶⁸.

ט. ע"פ כל הנ"ל יש לבאר פאָרוואָס רש"י ברענגט דעם מאמר בשם אומר — ר' יהושע בן קרח:

א תלמיד "ממולח" קען דאָך פרעגן: וויבאלד אַ איד האָט די מצוה פון אכילת מעשר וקדשים כו' — ווי וועט ער מסביר זיין זיך וואָס ער איז אַן אנוס און קען ניט גיין קיין ירושלים און דערפאַר לא תוכל לאכול אפילו בשעריך?

זאָגט רש"י אַז דעם מאמר האָט גע- זאָגט ר' יהושע בן קרח: פון די באַוואָר- סטע מאמרים פון ר' יהושע בן קרח איז דער מאמר⁶⁹ — "למה קדמה פרשת שמע לוהי' אם שמוע כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחלה ואחר כך מקבל עליו עול מצות".

און דאָס איז די הסברה בעניננו: איי- דער אַ איד האָט קבלת עול מצות, דאָרף ביי אים פריער זיין קבלת "עול מלכות שמים", דעם עול פון מלך מה"מ הקב"ה, וואָס ער האָט אָנגעזאָגט "לא תוכל לאכול בשעריך גו' כי אם לפני ה' אלקיך תאכלנו במקום אשר יבחר ה' אלקיך בו".

(משיחת 9" ראה תשכ"ז)

(דוד) שנמצאת במלכות היבוסים — משא"כ בקנין מערת המכילה שלא מצינו שכבש אברהם מלכות בני חת (ונפיק'מ בנוגע למסים, דינא דמלכותא, דיני המלך דפורץ גדר וכו' בארץ מלכותו וכו').

ועפ"ז יל"ע במש"ב בפנים (ובהערות). ואכ"מ.

וראה בארוכה בכ"ז לקו"ש ח"ל ע' 82 ואילך.

(67 דה"א כא, כב"כד.

(68 ראה לקו"ש ח"י ע' 62 ואילך. וראה ע"ד

ההלכה לקו"ש חט"ו ע' 105 שוה"ג להערה 45. וש"נ.

(69 משנה ברכות רפ"ב. — בנוגע לענין הכי מפורסם: קבלת עול מ"ש וכו', מצות ק"ש וכו'.

שבועה דורך מסיר זיין די "צלמים שכתבו עליהם את השבועה").

[און דאָס איז דער דיוק "כי אם הסירך העורים והפסחים צלמים שכתבו עליהם את השבועה": דאָ האָט זיך ניט גע- פאָדערט צו מסיר זיין די שבועה עצמה — די שבועה איז בלאה"כ בטל, תקפה איז הוטר; מען דאָרף נאָר מסיר זיין די צלמים⁶⁴ אויף וועלכע ס'איז פאָרשריבן געוואָרן די שבועה, צו מבטל זיין דעם חילול השם שבדבר⁶⁵].

סוף-סוף איז אָבער פאָרט ניט גלאַ- טיק: וויבאלד אַז עס זיינען געווען לעבעדיקע יבוסים וועלכע האָבן יע געוואוסט פון דער שבועה (און האָבן געזאָגט דוד'ן "לא תבא הנה כי אם הסירך גו'") — איז כלפי זי, וואָס האָט אויפגעטאָן די הסרת העורים והפסחים?

דערפאַר איז רש"י מציין צו פרקי דר"א — "כך מפורש בפרקי דר"א: אין פרקי דר"א, נאָך דעם ווי עס ווערט דערציילט וועגן שבועת אברהם וכו', שטייט דאָרט "ואח"כ קנה (דוד) את עיר היבוסים לישראל⁶⁶ בכתב עולם לאחוזות

(64 ואולי מרמז רש"י בתיבה זו, שהי' בזה גם ענין של ביטול ע"ז (כהציווי בפרשתנו (יב, ג) ועוד "ופסילי אלקיהם תגדעו") — ראה גם רד"ל לפדר"א שם (ולגירסת הערוך (ערך עור) והרד"ק (ש"ב שם) — כן מפורש בפדר"א שם: שנזאי נפש דוד שונא מלשמוע ומלעבד עבודת אלילים).

ועפ"ז יומתק זה שלא הביא רש"י כאן מה שכתב בפירושו לש"ב שם ד"ה העורים והפסחים" היו "על שם יצחק ויעקב כו' — כי כאן ההדגשה שהיו פסילים של ע"ז.

(65 ראה גם ח' ופי' מהרי"ק על פרש"י כאן. רד"ל שם. ועוד.

(66 תיבה זו, לכאורה י"ל שהיא מדגישה עוד ענין — מלכות ישראל, לא אחוזות איש* מבני

(* כמפורש בהמשך הלשון שם "לקח מכל שבט כו'".